

Yol verək, yer göstərək: unudulmağa qoymayaq!

II YAZI

20-30 il əvvəl ilə müqayisədə unutduğumuz bir çox adətlərimiz var. Onlardan biri de özümüzdən yaşa böyük olan insanlara yol və yer verməkdir. Hansı ki, vaxtılı bu kimi hallar demək olar ki, qətiyyən müşahidə olunmurdu cəmiyyətdə. Kiçiyin kiçik yeri vardi, böyükün böyük yeri. Harada olmasından asılı olmayaraq yaşa kisik olanlar böyüye yol verir, ayağa qalxıb yer göstərirdi. Bu, bizim çoxəslik milli-mənəvi dəyərlərimizin bir parçasına çevrilmişdi. Həqiqətən də təqdirolunası hal, hörmətin, insanların bir-birine olan nəvəzisi, cəmiyyətin yaşlı üzvlərinə yaşa kiçik olanların saygısıının göstəricisi idi.

Lakin zaman ötdükcə, əsrlər boyu qoruduğumuz bu kimi adətlərimiz artıq yavaş-yavaş sıradan çıxmışa başlıdı. Bir de baxdıq ki, biz nələri itiririk... Lakin fərqine varan çox az adam olduğundan itirə-itirə getdik. Bax, bu gün ətrafımızda cərəyan edən hadisələr isə artıq qabarık şəkildə özünü göstərir. Görünən odur ki, artıq böyüye yol və yer verməyi düşünməyən nəsil yetişməkdədir. Bu Avropasayağı yanaşmanın qarşısını indi ala bilməsək, sabaha bu adətimizdən əsər-əlamət belə qalmayacaq.

Bir vaxtlar vardi...

Bu gündən həmin dövrə nəzər saldıqda, onları xatırlayanda, insan heyrətə gəlir. Axi onların hər birinin şahidi olmuşduq. Yeniyetmə-gənclik illərimizdə bu gün çox gənclərdən görə bilmədiyimizi biz etmişdik. Ele buna görə də adama qəribə gelir ki, ne oldu, o dövrə bu dövr bu qədər fərqləndi?..

Görəndə ki, dəhlizin o başından müəllim gəlir, dayanır, onun ötməsini gözləyirdik. Müəllim gelib keçirdi, bizse onun ardınca yolumuza davam edirdik. Qapıda özümüzdən böyük kimse gördükdə, dayanır, birinci ona yol verir, sonra özümüz keçirdik. Bu, tək müəllimlərimiz üçün deyildi, məktəbdə işləyən xadimə qadınlar vardi, biz onlara da eyni diqqət və saygı ilə yanaşır, hər zaman yol verirdik.

İster ictimai nəqliyyat, isterse də həyətdə istirahət zamanı əyəşdiyimiz oturacaqlar, özümüzdən yaşa böyük adam görən kimi ayağa qalxır, yerimizi ona göstərirdik. Bəzən onlar əyəşmək istəməyəndə, biz artıq həmin yerdə təkrar əyəşmirdik. Bunu özümüzə ar bilirdik ki, niyə biz oturacaq, özümüzdən böyük adam bizim yanımızda ayaq üstündə dayanacaq. Gözləyirdik, həmin yaşlı adam

biz olan yerdən uzaqlaşırı, sonra əyəşirdik. O vaxtlar ictimai binaların qarşısında su kranları vardi, qonşular ora su aparmaq, qab-paltar yumaq gəlirdi. Biz növbəmizi həmisi yaşı qadınlara verərdik. Gözləyerdik, onlar işlərini görüb qurtarar, sonra biz su götürərdik və ya qab-qacaq, paltar yuyardıq. Hələ yeri geləndə yaşı qadınlara su dolu vedrələri daşımaqdə da kömək edərdik. Aparıb vedrələri düz evinə

yən bir hərəkəti nə üçün artıq sadəcə etmisi? Bundan bizi çəkindirən nədir, milli dəyərlərimizi bize unutdurun nədir?

İndi baxırsan ki, ictimai nəqliyyat qarşısında bir yaşı, bir cavan adam var. Cavan olan özünü qarşıya verib yaşlıdan əvvəl avtobusa qalxır. Yaşı da onun ardınca. Və yaxud da olsun küçədə, hansı bir yerde artıq yaşıları keçməsini gözləyən çox az sayıda adam qalıb. İctimai nəqliyyatda yerindən qalxıb özün-

dəyişən insanlardır. Özünü Avropa insanına bənzədən, guya ki, hüquqlarını anlayan insan...

Bələ gedərsə ağar...

Hə dəfə küçədə, ictimai nəqliyyatda, market-mağazalarda, istənilən idarə, müəssisə və təşkilatlarda bu kimi hallarla rastlaşanda, adamın ürəyindən qəribə bir sızılı keçir. Sənki heysilənir-sən. Nəyə? Dünənlə bu gün arasında olan fərqə. Əsrlərlə yaşatdığımız, lakin son 10-15 il ərzində elimizdən verdiyimiz dəyərlər heyyi gelir adamın.

Bəlkə də məni qınayanlar olar. Lakin hər iki dövrün şahidi olanlar ne demek istədiyimi gözəl anlayar. Biri var qarşında bir-birine saygı ilə yanaşan insanları görəsən, biri də var, bir-birinə etinəsiz insanları. İllər uzunu özündən böyüye yol, yer veren, yükünü daşımağa kömək edən, böyük görənde ayağa qal-

xan, o getməyənədək oturmağı özüne arbilən gənclərin fonunda bunların heç birini əsla düşünməyən bəzi gəncləri görəndə heysilənməyib, nə edəsən?

Bəzən irad tutursan, lakin qarşılığında elə cavab alısan ki, elə yerindəcə mixlənib qalırsan. Lakin buna baxmayaq irdələrdən qalmamalıq. Hər birimiz belə hallara qarşı mübarizə aparmalıq. Bir dəfə, iki dəfə, üç dəfə deməklə, inanıram ki, həmin o bəzi gənclərimiz də bu ənənələrimizi davam etdirən gənclərdən ibret alacaq ve onlara qoşulacaq. Nəticədə isə əldən getməkdə, unudulmaqdə olan bir mənəvi dəyərimizi yenidən qazanmış olacaq.

Bu və bunun kimi elə dəyərlər var ki, bunları görüb keçmək günahdır. Ona görə ki, xalqımız bu dəyərləri yaşatmağa illər sərf edib. Belə olan təqdirdə dəyərlərimizin asanlıqla əlimizdən çıxmışına göz yuma bilərik.

Böyüye yol, yer vermək, onlara qarşı diqətli olmaq hər kəsin borcudur. İster yeniyetmə-gənclər olsun, ister orta nəslin nümayəndələri. Kim kimdən yaşa kiçikdirse, özündən böyükün yolunu gözləmək, ona saygı ilə yanaşmaq borcudur.

Gəlin qoymayaq, milli-mənəvi dəyərlərimizə bice zərbənin belə vurulmasına qarşı çıxaq. Bu, bizim sabahımız və gələcəyimiz üçün qazancımız deməkdir: mənəvi qazancımız. Eyni zamanda keçmişimizin yaşadılaşması, nəsillərdən-nəsillərə ötürülməsi deməkdir ki, bunu etməyə hər bir vətəndaş borcludur.

Mətanət Məmmədova

qoyub qayıdar-
dış öz işimizin ardınca. Nəinki
vedrə daşımaqdə, onlar bazarlıqdan ağır
çantalarla geləndə də harada qarşımıza çıxdılar, əllərindən çantaları alar, evinədək
aparar, orada onlara təhvil verərdik. Onlar da
bize alqışlar yağıdırar, xoşbəxtlik, səadət
arzulayardılar. Bizi bu sözlərdən qürrelən-
nər, onlara yardım, kömək etməyə davam
edərdik ki, həmisi o xoş kəlamları yenə eşidək.

Bütün bunlar nəinki kənd yerlərində, böyük şəhərlərdə də belə idi. Hələ şəhərlərdə kəndlərdən fərqli olaraq üstünlük ondan ibarət idi ki, kənd yerlərində insanlar bir-birini tanıyaq bunu edirdi, lakin şəhərlərdə isə tanımayaraq. Deməli, bu hansısa bir tanışlıqdan, yaxınlıqdan daha çox xalqımızın gözəl milli-mənəvi dəyərlərindən irəli gəldi ki, tanıdı-tanımadı hər kəs bir-birinə yol, yer verir, köməklik göstərirdi. Bütün bunlar illər, əsrlər boyu yaranmışdır, xalq bunu qoruya-qoruya nəsillərdən-nəsillərə ötürülmüşdür. Odur ki, hər zaman zəngin dəyərlərimizlə qonşularımızdan və digər ölkələrin insanlarından fərqlənmişik.

Bəs bu gün?

Artıq illədir ki, bayaqdan bəri haqqında danışdıqlarım xeyli azalmağa başlayıb. Düzdür, indi də yaşıllara yol, yer verənləri görmək olur. Lakin bu, o qədər təsadüfi karakter daşıyır ki, insani düşünməyə vadar edir: bize nə olub? Nə üçün dəyişməyə başlamış? Axi hər hansı xərc, pul tələb etmə-

dən yaşa böyük adama yer verən çox az adam var.

Müasir dövrə əksər gənc ictimai nəqliyyata daxil oldu, özüne bir yer tapıb əyəşdimi, telefonunun alır elinə, başını salır aşağı. Yəni ki, məşgulam, heç kimi görmürəm. Qarşısında ata-anası, hətta nənəbabası yaşda adaman dayandığının guya ki, fərqində deyil. Və yaxud da ayaşlı uşaq dayanır qarşısında, hansı ki, əyəşdiyi oturacaq ona aiddir, lakin yerindən qalxan olur ki, uşaq öz yerində əyleşsin. Yəni uşaq mənzilbaşına çatanadək o tərəf-bu tərəfə aşır, birtəhər ki, nəqliyyati tərk edir. Buzim əksər gənc isə özünü məşqul göstərək əsər yerindən qalxmaq bilmir.

Yaxşı, deyek ki, məşqul idilər, ətrafda baş verənləri görməyiblər. Bəs qapı ağızında yaranan vəziyyətə nə ad verək? Həmin gənclər sanki qarşılara məqsəd qoyur ki, qapıdan ilk olaraq özü çıxacaq. Odur ki, insanların arasından özünü qarşıya verəverə i reliləyir və baxmayaq ki, qapı ağızında özündən dəfələrlə böyük və kiçikyaxlı sənmişin var, onların qarşısına keçir və vəqonu və yaxud da avtobus tərk edir.

Baxdıqca baxır və düşünürsən ki, nə üçün belə oldu? Axi illər öncəki gənclər başqa xarakterdə, tərbiyədə, düşüncədə idil. İndiki gənclər nə üçün belə olmalıdır? Axi onların hər ikisi de bu xalqın övladlarıdır. Sadəcə zaman fərqi var: bir neçə illər əvvəl və sonra. Yəni düşünəndə, illər nə etsin ki, insanların bir-birinə qarşı münasibəti bu qədər korlanıb. Deməli, zaman sadəcə ötür-